

ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรมไทย GREEN GOVERNANCE OF THAI INDUSTRY

ภัทรวัต มหาภิรมย์*

บทคัดย่อ

ในยุคปัจจุบันที่ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงต้องมีการแข่งขันทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมมีการเติบโตและขยายขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลดีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม แต่ในอีกด้านหนึ่ง การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมกลับส่งผลเสียต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ทั้งปัญหาขาดแคลนทรัพยากรและปัญหามลพิษต่างๆ ซึ่งขยายตัวกลายเป็นปัญหาสำคัญระดับโลก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการนำเอาหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมเข้ามาบูรณาการ ประยุกต์ใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทย ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงได้เสนอความสำคัญและแนวทางของธรรมาภิบาลสีเขียว เพื่อเข้ามาจัดการภาคอุตสาหกรรมไทย ซึ่งจะช่วยในเรื่องของการจัดการปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม, ธรรมาภิบาลสีเขียว, ภาคอุตสาหกรรมไทย

ABSTRACT

At present, industrial sector is very significant to the social and economic of the country, so it must be competitive both in quality and quantity in manufacturing including development of production technology which positive impact on economic growth and social. But on the other side, the growth of the industry affects the huge resources and environment, the lack of resources and pollutions, which became to major global problems. These problems need to bring green governance to integrate and apply in the Thailand industrial sector. In this article, author will propose the important of green governance to manage Thailand industrial sector. This will help in management of resources and environmental problems including impact caused to community.

Keywords: Green Governance, Industrial sector

*วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนและพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย อัตราการเติบโตของ GDP ที่สูงขึ้นนั้น ส่วนใหญ่มาจากผลผลิตของสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ การแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น ความต้องการในตัวสินค้าที่มีมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมต้องพัฒนาเทคโนโลยีและเพิ่มกำลังการผลิตให้สูงมากขึ้นเพื่อตอบสนองกับปริมาณความต้องการและพัฒนาขีดความสามารถให้ทัดเทียมกับชาติอื่น สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลดีในแง่ของทางเศรษฐกิจ แต่ในทางกลับกัน การเพิ่มกำลังการผลิต การขยายตัว และการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ในภาคอุตสาหกรรมอาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคมขึ้นได้ หากไม่มีแนวทางในการจัดการกับภาคอุตสาหกรรมที่ดีเพียงพอ ปัญหาดังกล่าว เช่น ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาสภาวะโลกร้อน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนต่อไป ดังนั้น ในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความสมดุลในการพัฒนาทั้ง 4 มิติ อันได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสิ่งแวดล้อม มิติทางสังคม และมิติทางด้านทุนมนุษย์ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมไทยได้อย่างยั่งยืน

ในการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมดังกล่าว หลักสำคัญที่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ จำเป็นต้องมี นั่นคือ หลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ซึ่งการนำเอาหลักนี้มาใช้ในภาคอุตสาหกรรม ไม่เพียงสามารถลดปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมได้เท่านั้นแต่ยังส่งผลดีต่อธุรกิจและภาพลักษณ์องค์กรด้วย เป็นการแสดงให้เห็นว่าองค์กรหรือสถานประกอบการนั้นมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานได้พยายามส่งเสริมและผลักดันให้ภาคอุตสาหกรรมนำเอาหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมไปใช้ในองค์กรมากขึ้น อย่างไรก็ตาม บางครั้งองค์กรหลายๆ องค์กรไม่สามารถนำเอาหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้ และขาดการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมถึงปัญหาอื่นๆ หลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมจึงเป็นหลักที่ควรได้รับการศึกษาและนำไปลงมือปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น (สุชาวัลย์ เสถียรไทย, 2554)

2. ที่มาของธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม

ธรรมาภิบาลเป็นแนวความคิดที่มีมาแต่โบราณกาล นับแต่สมัยเพลโต และอริสโตเติล แต่ยังไม่มีการให้ความหมายและขอบเขตของหลักธรรมาภิบาลที่ชัดเจน จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการวิวัฒนาการรูปแบบของธรรมาภิบาล จนกระทั่งมีการปรับปรุงจนกลายเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารปกครองที่ดี หรือที่เรียกว่า Good Governance (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และ บุญมี ลี ,2546)

หลักธรรมาภิบาล ได้มีนักวิชาการ หน่วยงานต่างๆ ได้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย เช่น ธนาคารโลกได้อธิบายไว้ว่าธรรมาภิบาลเป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของการใช้อำนาจในการจัดการ

จัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา ซึ่งครอบคลุมประเด็นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การบริหารจัดการภาครัฐ การรับผิดชอบต่อครอบครัว กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนา ความโปร่งใสและข้อมูลข่าวสาร (World Ba, 1992) ส่วนศิลปพร ศรีจันเพชร (2553) ก็ได้กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ไว้ว่า ประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย หลักคุณธรรม คือ การยึดมั่น ถ้อยมั่นในความดีงาม ถูกต้องตามธรรมเนียมคลองธรรม รวมถึงความซื่อสัตย์ด้วย หลักความโปร่งใส คือ ความถูกต้อง ชัดเจน ปฏิบัติตามหลักการที่ควรจะเป็น สร้างความไว้วางใจ และมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องได้ หลักการมีส่วนร่วม คือ การให้โอกาสบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่างๆ รวมถึงเปิดรับฟังความคิดเห็น เพื่อรับคำแนะนำและร่วมวางแผนด้วย หลักความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ความรับผิดชอบต่อตนเองและหน้าที่ของตน รวมถึงการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองด้วย และสุดท้ายคือหลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระดับบุคคล ความคุ้มค่าเทียบเคียงได้กับความประหยัดเป็นต้น

จากคำนิยามที่นักวิชาการ หน่วยงานต่างๆ ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับธรรมาภิบาล ทำให้มีการหยิบยกหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในเรื่องการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดเป็น “ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม” ซึ่งปัจจุบันได้มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเริ่มหันมาให้ความสนใจ และนำเอาหลักนี้มาเป็นกลไกในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3. ความหมายของธรรมาภิบาลสีเขียว

คณะทำงานพัฒนาคุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ให้คำจำกัดความธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมว่าหมายถึง การบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจที่เหมาะสม ทั้งในระดับนโยบาย และการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการดำเนินการ 7 หลัก ได้แก่ การให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อสังคม หลักนิติธรรม ความยุติธรรม และความยั่งยืน

สมฤดี นิโครวัฒน์ยั้ง ผู้อำนวยการอาวุโส สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้กล่าวถึงนิยามธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมไทยไว้ว่า หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดและดำเนินนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน ผังเมือง โครงการ และกิจกรรม ที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม ที่มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ มีนิติธรรม เป็นที่คาดหมายได้ และมีความยุติธรรม (สมฤดี นิโครวัฒน์ยิ่งยง,2556)

ในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสิ่ง สำคัญที่สุดคือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาของภาครัฐและภาคเอกชน อีกทั้งผู้ประกอบการเองจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม รวมถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยหลักธรรมาภิบาลด้วยว่าจะต้องเน้นหลักการคานและถ่วงดุลอำนาจ โดยทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและสามารถตรวจสอบได้ หลักความยุติธรรม โดยต้องมีการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมและสามารถเอาผิดและชดเชยผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยุติธรรม หลักการตรวจสอบ โดยต้องสามารถเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนได้ และข้อมูลนั้นต้องมีความน่าเชื่อถือ หลักความมีส่วนร่วม โดยต้องสร้างองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้และค้นหาข้อมูลผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักคุณธรรม โดยต้องมีการป้องกันการคอร์รัปชัน และต้องมีการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึก และสุดท้าย คือ หลักความคุ้มค่า โดยต้องทำให้ระบบมีประสิทธิภาพด้วยการลดต้นทุนหรือลดการสูญเสีย (สุชาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ,2546)

4. องค์ประกอบของธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม

จากการเรียบเรียงและศึกษาพัฒนาการของแนวคิดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่นักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ได้กล่าวไว้ ทำให้สามารถแยกองค์ประกอบของธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมออกได้เป็น 6 ประกอบด้วยกัน อันได้แก่ การให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเปิดโอกาสให้ชุมชน (ผู้นำชุมชน) เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ความโปร่งใสในการดำเนินการ ความรับผิดชอบต่อสังคม การกำกับปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งมีรายละเอียดความคิดเห็นของนักวิชาการ หน่วยงานต่างๆ ตามที่กล่าวไว้ในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม	สุชาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการระบบราชการ	Susanne Muller	United Nations Development Programmed	เกษียร เตชะพีระ
1. การให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	•		•		•
2. การเปิดโอกาสให้ชุมชน (ผู้นำชุมชน) เข้ามามี	•	•			•

ส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหา					
3. ความโปร่งใสในการ ดำเนินการ
4. ความรับผิดชอบต่อสังคม	
5. การกำกับ การปฏิบัติตาม ด้วยความสมัครใจ	
6. การจัดการทรัพยากร อย่างยั่งยืน	.		.		

จากตารางที่ 1 ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ต่อองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียด ดังนี้

1. การให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของบุคคล และชุมชนต่างๆ นั้น เกี่ยวข้องกับแนวคิดสิทธิได้รู้ ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ได้รับรองสิทธิได้รู้ของประชาชนเอาไว้ ซึ่งจากลักษณะสำคัญของสิทธิต่างๆ ในพระราชบัญญัติฯ พอสรุปความหมายของสิทธิได้รู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ว่าหมายถึง อำนาจโดยชอบธรรมตามกฎหมายของประชาชนเพื่อได้รับรู้ เข้าใจ แจ่มถึงสิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือสิ่งใดๆ ไม่ว่าจะสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใดๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผังแผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งบันทึกไว้ปรากฏได้ (ไพรัช ธีระชัยมัทธี และคณะ, 2554)

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 ได้ระบุว่าบุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ในการได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิทางการค้า หรือกิจการของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย (ปรารณณ์ ยุกติรัตน์, 2557) ซึ่งการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องมีการจัดการข้อมูลมลภาวะ ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นต้องผ่านการจัดการที่ถูกต้อง มีความเป็นปัจจุบัน มีความรวดเร็ว ทันต่อความต้องการของผู้ที่จะนำไปใช้ ข้อมูลจะต้องเป็นข้อมูลที่ทันสมัย กระชับ มีความสอดคล้องตามมาตรฐานอุตสาหกรรม ในส่วนของช่องทางเข้าถึงข้อมูลข่าวสารควรมีหลายช่องทาง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์ของสถานประกอบการ เป็นต้น

2. การเปิดโอกาสให้ชุมชน (ผู้นำชุมชน) เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

การมีส่วนร่วมเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการบริหารประสิทธิภาพขององค์กร ขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่างๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพันต่อกิจกรรมและองค์กร (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์,2537) ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยร่วมกันกำหนดความสำคัญของปัญหา ร่วมกันระดมความคิด การเลือกทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และร่วมกันนำทางเลือกเหล่านั้นไปร่วมกันปฏิบัติ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการติดตามการปฏิบัติงานทั้งในด้านประสิทธิภาพ และผลกระทบ ซึ่งสถานประกอบการอุตสาหกรรมจะต้องเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบได้ตลอดเวลาด้วย (อนุวัต กระสังข์,2558)

3. ความโปร่งใสในการดำเนินการ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายหลักความโปร่งใสไว้ว่า เป็นการทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน (ชวน หลีกภัย,2557)ความโปร่งใสเป็นแนวปฏิบัติและมาตรฐานที่ทุกองค์กรควรต้องมี เป็นค่านิยมร่วมขององค์กรที่บุคลากรทุกคนควรยึดถือปฏิบัติ ซึ่งความโปร่งใสนั้นควรแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการดำเนินการขององค์กร คุ้มครองคลุมถึงมาตรฐานในการให้บริการ การให้ความเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ การดำเนินการอย่างมีกฎระเบียบ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และต้องคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานเป็นหลัก ด้านการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาของสถานประกอบการ ทั้งในเรื่องของวิสัยทัศน์ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ผลการดำเนินงาน ผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมหรือชุมชน โดยรอบ รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย และสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการตอบสนองข้อร้องเรียน ซึ่งต้องมีขั้นตอนในการแต่งตั้งคณะทำงานรับเรื่องร้องเรียน มีการตรวจสอบ บันทึกข้อมูล มีการวิเคราะห์ระดับเรื่องร้องเรียน มีการประสานงานแก้ไขปัญหา แจ้งปัญหากลับผู้ร้องเรียน มีการติดตามประเมินผล และรายงานผลให้กับผู้บริหาร เจ้าของสถานประกอบการให้ได้รับทราบ

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเรื่องของบทบาท ภาระหน้าที่ ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคล กลุ่มบุคคล สมาชิกของสังคมหรือของประเทศ รวมถึงนโยบาย กิจกรรมที่องค์กรภาคธุรกิจได้จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือ ปรับปรุง และส่งเสริมให้สภาพสังคมโดยรวมดีขึ้น ขณะเดียวกันเองประชาชนก็มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย (พัชรี นิวัฒน์เจริญชัยกุล,2546)

ความรับผิดชอบเป็นภาระหรือพันธะผูกพันในการปฏิบัติหน้าที่การงานของผู้ร่วมงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ เนื่องจากบุคคลต้องอยู่ร่วมกันทำงานในองค์การจำเป็นต้องมีการปรับนิสัยเจตคติของบุคคลเพื่อช่วยเป็นเครื่องเป็นผลักดันให้การปฏิบัติงานนั้นบรรลุไปสู่เป้าหมาย หากมองในหน่วยที่ใหญ่ขึ้น องค์การเองก็มีภาระหรือพันธะผูกพันต่อสังคมและชุมชนโดยรอบ องค์การจะต้องมีการปรับเจตคติ เป้าหมายและแนวทางการดำเนินธุรกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและชุมชนโดยรอบ โดยความรับผิดชอบในที่นี้หมายถึงรวมทั้งความรับผิดชอบต่อสังคมและความรับผิดชอบในกระบวนการดำเนินงาน

ความรับผิดชอบเป็นเรื่องของคุณธรรม หน้าที่ และจริยธรรมส่วนบุคคล ซึ่งองค์กรหรือสถานประกอบการจะต้องมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การคำนึงถึงสุขภาพความปลอดภัยของพนักงาน และต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากคนส่วนใหญ่ด้วย

5. การกำกับการปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความสมัครใจ

การยินยอมปฏิบัติตามและการเชื่อฟังกฎเกณฑ์ของกฎหมายมองสังคมเป็นผู้ตรากฎหมายและสร้างผู้ที่มีอำนาจในการใช้กฎหมายเพื่อบริหารจัดการพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมด้วยการขัดขวางพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม และจัดรูปแบบให้พฤติกรรมของประชาชนเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ หากประชาชนไม่เชื่อฟังกฎหมาย ระบบกฎหมายและการควบคุมทางสังคมโดยกฎหมายก็จะไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ประสิทธิภาพของระบบกฎหมายจึงขึ้นอยู่กับกรยินยอมปฏิบัติตามและการเชื่อฟังกฎหมายของประชาชน และการออกกฎหมายที่จำกัดหรือห้ามปรามการกระทำหรือพฤติกรรมบางอย่างจะไม่เกิดประโยชน์ (Tyler, Tom R, 1990)

โดยการกำกับการปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความสมัครใจตามแนวทางของธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมนั้น ได้แก่ การควบคุมการปฏิบัติตามกฎระเบียบ การจัดการด้านความปลอดภัยให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยยึดหลักความยุติธรรม เสมอภาค เท่าเทียม เป็นที่ตั้ง

6. การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างเป็นการพัฒนาในลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวมที่ตัวแปรทั้งหลายต้องมาประสานกันครบอย่างมีดุลยภาพ แม้ว่าจะอยู่ในบริบท ที่มีความหลากหลายบนความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาตามขีดความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรของตนเอง ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ต้องให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องอย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นความพยายามในการทำให้ดีขึ้นอย่างมั่นคง ถาวร บนพื้นฐานของศักยภาพและทรัพยากรที่มีจำกัด โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุลทุกมิติ เน้นการพัฒนาบนพื้นฐานทรัพยากร จุดแข็ง และศักยภาพของตนเอง รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืนตลอดไป (ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์, 2546)

จากการนำเอาแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาเป็นพื้นฐาน การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน จึงหมายถึง การใช้ทรัพยากรโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และ

อนาคต องค์การจะต้องมีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน และคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติอยู่เสมอ กระบวนการผลิตจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม องค์การจะต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อความยั่งยืน โดยเทคโนโลยีเหล่านี้จะต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์และมีความสอดคล้องกับชุมชน นอกจากนี้ องค์การจะต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนด้วย

5. บทสรุปของธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรมไทย

ในยุคปัจจุบันที่เศรษฐกิจถูกขับเคลื่อนโดยภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ส่งผลให้อุตสาหกรรมมีการเติบโตและขยายตัวมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมา อันได้แก่ ปัญหาขาดแคลนทรัพยากร ปัญหามลพิษ ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาโลกร้อน ปัญหาสภาวะเรือนกระจก และอื่นๆ อีกมากมาย ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงกระทบต่อสังคม และชุมชนเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติ กลายเป็นปัญหาระดับโลกที่ทุกฝ่ายจะต้องใส่ใจ และร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้

จากการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และความใส่ใจมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงได้มีความพยายามผลักดันให้สถานประกอบการต่างๆ นำหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมมาใช้ในภาคอุตสาหกรรม ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักอันได้แก่ 1) การให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร 2) การเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ทั้งการวางแผนและติดตาม 3) การมีความโปร่งใสในการดำเนินการ ซึ่งจะต้องมีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลได้อย่างตรงไปตรงมา และมีกระบวนการตอบสนองข้อร้องเรียน 4) การมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีการดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม คำนึงถึงความปลอดภัยของพนักงาน และรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ 5) การกำกับการปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความสมัครใจ โดยมีการควบคุม จัดระเบียบด้านความปลอดภัยและด้านต่างๆ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักความยุติธรรม เท่าเทียม เสมอภาค 6) การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยมีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม วางแผน สืบสวน ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อทุกฝ่าย รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดใช้พลังงาน การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การลดของเสียจากแหล่งกำเนิด การนำเอากลับมาใช้ใหม่ การใช้พลังงานทดแทน เป็นต้น

ปัจจุบันการนำเอาหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมมาปฏิบัติในสถานประกอบการอุตสาหกรรมเริ่มมีมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ เริ่มมีการตระหนักถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม และมีการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญให้ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมได้รับรู้ การนำเอาหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมจะต้องมีความจริงจังและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้รับนั้น ไม่เพียงแต่โรงงานอุตสาหกรรมจะได้ประโยชน์ในแง่ของผลกำไรที่มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้สถานประกอบการมีภาพลักษณ์ที่ดี ที่

แสดงให้เห็นว่าสถานประกอบการพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ใส่ใจดูแลสิ่งแวดล้อม และร่วมรับผิดชอบต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญที่สุดคือ สถานประกอบการจะเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ เก็บรักษาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อคนรุ่นหลังต่อไปด้วย

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). *เงื่อนไขการปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. (2546). *รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์. (2546). “การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรของตนเอง”, *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 40 (2).
- พัชรี นิวัฒน์เจริญชัยกุล. (2546). “การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานบริษัทเทเลคอม เอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารนโยบายและสวัสดิการสังคม*.
- ศิลปพร ศรีจันทเพชร. (2553). หลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาล. *วารสารบริหารธุรกิจ*, ปีที่ 33 (2).
- สุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ. (2546). *จับกระแส Rio+20 สู่อสังคมนิยม*. กรุงเทพฯ: ทิควิพี จำกัด.
- สุธาวัลย์ เสถียรไทย. (2554). *ธรรมาภิบาลและกระบวนการนโยบายสาธารณะในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). “ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับความร่วมมือของประชาชนในการบริหารการศึกษา” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา*. นนทบุรี: สุโขทัยธรรมมาธิราช,
- อนุกิต กระจ่าง. (2558). “การจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดตามหลักนิเวศวิทยาเชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 4 (2).
- Tyler, Tom R. (1997). *Why People Obey the Law*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 1990.
- United Nations Development Programmed. (1992). *Corruption and Good Governance*. New York: UNDP. World Bank. Governance and Development. Washington: The World Bank.

